

Gareth Porter

De vietnamesiska kommunisternas politik gentemot Kampuchea, 1930-1970

[Översatt från *Revolution and its aftermath in Kampuchea: eight essays*. 1983, s. 57-98]

Gareth Porter är en amerikansk historiker/statsvetare och undersökande journalist som länge varit en skarp kritiker av den amerikanska utrikespolitiken. Det som från början främst intresserade honom var Indokina, men senare kom han även att studera och skriva om andra delar av Asien (bl a Iran).

Se inledningen till artikeln [Den verkliga skandalen i USA:s Syrienpolitik: Stödet till religiös krigföring](#) för mer biografiska och bibliografiska uppgifter om Porter.

Introduktion

Tolkningar av de vietnamesiska kommunisternas politik gentemot Kambodja har tenderat att kretsa kring föreställningen att partiledningen hade ambitionen att skapa ett enat Indokina under sin dominans alltsedan partiets bildande 1930. Det har ofta hävdats att det finns en grundläggande kontinuitet i den vietnamesiska politiken som förbinder det tidiga idén om en indokinesisk federation med Vietnams militära ockupation av Kambodja 1979. I frånvaron av en vetenskaplig studie av den vietnamesiska politikens historiska utveckling är en sådan tolkning uppenbarligen lockande.

Det fanns inte mycket information tillgängligt förrän till för några år sedan om de vietnamesiska kommunisternas aktivitet i Kambodja och förhållandena mellan de vietnamesiska och khmeriska partierna. Den öppna brytningen mellan de två partierna 1978 och de båda sidornas avslöjanden gav det första betydande materialet i denna fråga. Tillsammans med Hanois publicering av utdrag ur nyckeldokument från det indokinesiska kommunistpartiet första femton år gör detta material det möjligt att rekonstruera viktiga aspekter av det vietnamesiska partiets politik gentemot Kambodja under en fyrtioårsperiod.

Samtidigt som det fortfarande finns betydande luckor kan vi nu mer noga definiera de viktigaste historiska grundtankarna i den vietnamesiska politiken. Denna studie spårar denna politik via det vietnamesiska partiets första fyra årtionden som slutar med det vietnamesiska beslutet i mars 1970 att ingripa militärt i Kambodja efter det att prins Norodom Sihanouk hade störtats. Ett mönster som framträder ut ur denna rekonstruktion är de nära sambanden mellan stora vändpunkter under Vietnam-konflikten och förändringar i den vietnamesiska politiken gentemot Kambodja. Varje gång Vietnam-konflikten har genomgått en avgörande vändning (1945-46, 1949-50, 1954, 1965, 1970) har det lett till en motsvarande stor förändring i Vietnams Kambodja-politik.

Bakom detta mönster finns ett annat, mer komplicerat mönster av samspel mellan de två stora frågorna i de vietnamesiska kommunisternas politik: Kambodjas geopolitiska roll i Indokina-konflikten och möjligheten av en marxist-leninistisk revolution i Kambodja. I stället för att vara sammanflätade, vilket utomstående observatörer tidigare antagit, har de vanligtvis varit radikalt åtskilda av den vietnamesiska ledningen och en stor del av tiden har de befunnit sig i konflikt. De skiftande relationerna mellan dessa två aspekter av de vietnamesiska intressena i Kambodja löper som en röd tråd genom den historia som skildras i denna studie.

I. De vietnamesiska kommunisterna och ”Indokinesiska Federationen”

Under den vietnamesiska kommunistiska rörelsens tidiga år präglades dess politik gentemot Kambodja av en slående skillnad mellan den politiska linjen och den praktiska politiken. På Kominterns uppmaning antog den vietnamesiska ledningen principen att Indokinas tre folk borde enas både under den antifranska kampen och efteråt. Men bevisen antyder att de vietnamesiska kommunisterna tvekade att ta på sig detta ansvar och att de tvekade inför utsikterna för en revolution i de två grannländerna. Faktum är att vietnameserna, samtidigt som de visade vördnad inför Kominterns linje, inte gjorde mycket i Laos och Kambodja förutom att organisera vietnameser fram tills motståndskriget mot Frankrike började 1945.

De vietnamesiska ledarnas beslut att anta ett ”indokinesiskt” ramverk, och förslaget om en ”Indokinesisk federation” kan inte förstås fristående från Kominterns ståndpunkt i början av 1930-talet att framgångsrika revolutioner i grannländer borde bilda ”federativa unioner”. Dessa federationer skulle i slutändan gå samman i en ”union av världens sovjetiska socialistiska republiker”.¹ I Indokina, där det franska styret redan påtvingat de tre folken ett enande ramverk och där vietnameserna var den revolutionära kraften, såg Komintern en situation där de federativa principerna borde användas. Kominterns linje i Indokina speglade den stalinistiska tron att icke-ryska folkslag i det tidigare ryska imperiet måste stå under det ryska folkets politiska styre, som nu utgjorde ett historiskt progressivt inflytande istället för en förtryckande och reaktionär minoritet.

Ho Chi Minh delade emellertid inte denna stalinistiska syn på relationerna mellan Vietnam och dess mindre grannar. Medan den vietnamesiska monarkin hade administrerat östra Laos och Kambodja under delar av 1800-talet var inte de vietnamesiska kommunisterna arvtagare till ett vietnamesiskt imperium i Indokina som de ryska kommunisterna var 1917. Istället organiserade de ett parti för att vinna frihet från ett imperium, som också styrde över Laos och Kambodja. Samtidigt som det fanns chauvinistiska vietnamesiska nationalistiska känslor gentemot laotier och khmerer, fanns inte samma frestelse att helt enkelt upprätthålla ett existerande multietniskt imperium.

Ho Chi Minh hade inga uppenbara intressen av att vidmakthålla ett vietnamesiskt ansvar för en revolution i Laos och Kambodja. Tvärtom talade Ho till en början emot att det vietnamesiska partiet skulle ta ansvar för sina grannars politiska öde.

Vid det möte i Hong Kong i februari [1930], där han fick tre splittrade kommunistiska grupper att bilda landets första enade kommunistiska parti, föreslog han att ”Indokina” var för brett för att vara lämpligt som namn på det nya partiet. Mötet enades om hans förslag att det skulle heta Vietnams kommunistiska parti. Men Komintern kritiserade genast detta beslut och beordrade det nya partiet att etablera kommittéer i Laos och Kambodja och ändra sitt namn till Indokinas kommunistiska parti.²

Ho var inte närvarande när partiets centralkommittés ständiga utskott möttes i Saigon i oktober 1930 och upphävde det tidigare beslutet, och ändrade namnet till Indokinas kommunistiska parti.³ Men till och med efter Kominterns brev var han inte för denna kurs. Han hade skickat ett brev till centralkommittén där han vidarebefordrade ett förslag från partikommittén i centrala Vietnam att man skulle vänta med namnändringen tills partikommittéer hade upp-

¹ Se Kermit E. McKenzie, *Comintern and World Revolution, 1928-1943* (New York: Columbia University Press, 1964), sid 243.

² William Duiker, *The Rise of Nationalism in Vietnam, 1900-1941* (Ithaca: Cornell University Press, 1976), sid 214-16.

³ Tran Huy Lieu, *Lich Su Tam Muoi Nam Chong Phap* [En historia av åttio års motstånd mot fransmännen], vol. 11 (Hanoi: Van Su Dia, 1958), sid 34-35.

rättats i Laos och Kambodja.⁴ Ho och andra ledare ansåg uppenbarligen inte att partiet skulle forcera fram bildandet av kommittéer i de två grannländerna.

I sin allra första resolution, antagen vid ett nytt möte i Hong Kong, kritiserade centralkommittén partiets tidigare namn och hävdade, att trots skillnader i språk, seder och ras måste Laos, Kambodja och Vietnam vara ”nära sammankopplade med varandra politiskt och ekonomiskt”.⁵ Betecknande nog tolkade de vietnamesiska ledarna principen om indokinesisk enighet som främst strategisk till sin karaktär. Som en partitidning förklarade principen 1931: ”Om den vietnamesiska revolutionen lyckas, men den franska imperialismen står på lur i Laos och Kambodja, då kommer den revolutionära makten i Vietnam att vara skakig”.⁶ Innebörden var helt klart, att om Laos och Kambodja inte kunde starta revolutionära rörelser mot Frankrike av egen kraft, då måste vietnameserna organisera, leda och samordna revolutionärer i båda länderna.

Men samma förhållanden som för Komintern tycktes kräva en ledande vietnamesisk roll i båda länderna gjorde det också extremt svårt för vietnameserna att bygga revolutionära rörelser.⁷ De kambodjanska och laotiska samhällena hade förändrats långt mindre under den franska kolonialismen än vad det vietnamesiska samhället hade gjort. De små utbildade laotiska och khmeriska eliterna var mindre radikala än de i Vietnam. De hade föga politisk erfarenhet och förfining. Fransmännen hade gett alla utom de lägsta jobben inom administrationen i båda Laos och Kambodja till vietnameser, hade uppmuntrat vietnamesisk invandring till städerna och fört vietnameser till gummiplantagerna i Kambodja och tenngruvorna i Laos. Vietnameser utgjorde majoriteten i de större städerna längs Mekongfloden i Laos. I båda länderna hade den franska politiken med att använda vietnameser i ett antal av sociala och ekonomiska roller i samhället förvärrat de antivietnamesiska fördomarna.

Således, medan läran om indokinesisk enhet lät förstå att alla de tre indokinesiska länderna tillsammans skulle slå in på den nationella befrielsens och den socialistiska revolutionens väg, ansåg de vietnamesiska kommunisterna att Laos och Kambodja släpade långt efter i samhälls-ekonomisk utveckling och politisk medvetenhet. Även om det inte sade något om denna fråga i officiella dokument från denna period, antyder senare inofficiella kommentarer kraftfullt att det fanns starka tvivel bland partiledarna när det gällde idén om ett enda parti för alla tre länderna.⁸

Dessutom var det indokinesiska kommunistpartiet under 1930-talet upptaget med att återuppbygga partiorganisationen som drabbats av hårt av det franska förtrycket under årtiondets tidiga år. Man kunde inte undvara några kadrer för Laos och Kambodja utan att det fick negativa effekter på de organisatoriska ansträngningarna i Vietnam. Så det fanns en

⁴ Ibid., sid 35.

⁵ Resolution från Centralkommitténs plenum om den aktuella situationen i Indokina och partiets brådskande uppgifter, oktober 1930, i *Lich Su Dang Cong San Viet Nam, Trich Van Kien Dan* [Det vietnamesiska kommunistpartiets historia, utdrag från partidokument], vol. 1 (1930-1945) (Hanoi: Nha Xuat Ban Sach Giao Khoa Mac-Lenin, 1978), p. 60 (härefter omnämnd som *Historia*).

⁶ *Cong Nong Binh* [Arbetare, bonde och soldat], 6 februari 1931, omtryckt i Tran Huy Lieu, *Lich Su Tam Muoi*. För en annan redogörelse, se Pierre Rousset, *Communisme et Nationalisme Vietnamien* (Paris: Editions Galilee, 1978), sid 201.

⁷ Detta avsnitt baseras på följande källor: Roger Smith, ”Cambodia”, i George M. R. Kahin, red., *Governments and Politics of Southeast Asia*, 2 utgåvan. (Ithaca: Cornell University Press, 1964), sid 602-603; Alfred W. McCoy, ”French Colonialism in Laos, 1893-1945”, i Nina S. Adams och Alfred W. McCoy, red., *Laos: War and Revolution* (New York: Harper and Row, 1970), sid 78; Paul F. Langer och Joseph Zasloff, *North Vietnam and the Pathet Lao: Partners in the Struggle for Laos* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1970), sid 18-20; Virginia Thompson, *French Indochina* (London: Allen and Unwin, 1937), sid 338.

⁸ Underförstått kritiserar Lieu Kominterns krav på ett parti för hela Indokina. Se redogörelsen av partiets antagande av namnet ”Indokina” av Tran Huy Lieu, en av partiets högre tjänstemän under 1930 och 1940-talen. (Tran Huy Lieu, *Lich Su Tam Muoi*, sid 36-37.)

oundviklig konflikt mellan partiledningens primära uppgift av att organisera för revolutionen i Vietnam och dess underordnade ansvar för Laos och Kambodja.

Dessa objektiva och subjektiva faktorer bidrar till att förklara varför IKP under 1930-talet ständigt misslyckades med att uppnå några betydande framgångar med att bygga en bas för partiet i Laos och Kambodja. Centralkommittén kritiserade gång på gång bristerna i partiets utveckling i grannländerna i Indokina och efterlyste större ansträngningar, men situationen förblev i stort sett oförändrad år efter år. Rekryteringen till partiet i Laos och Kambodja begränsades i stort sett till vietnameser som bodde där.⁹ Den regionala partikonferensen för Laos, som genomfördes i september 1934, noterade att det inte fanns en enda laotier i partiet och att propagandan i Laos fortfarande riktades främst till vietnameser.¹⁰ Den tidigare bristen avhjälpes följande år när en kommunistisk publikation riktad till bönder publicerades i Laos, med ett par laotier i exekutivkommittén. Men denna blygsamma start raderades tydligen ut tillsammans med etniska vietnamesiska partibaser av det franska koloniala förtrycket mot kommunistiska aktiviteter 1935.¹¹ Under 1938 noterade centralkommittén att partiet inte hade någon bas i Laos och var ”väldigt svagt” i Kambodja.¹²

Centralkommitténs sjätte plenum i november 1939, det första att samlas efter andra världskrigets utbrott, förnyade betoningen på nationell befrielse som den främsta uppgiften. Det sjätte plenumets resolution betonade behovet att ”ombesörja skapandet av kambodjanska och laotiska baser ...” och tillade att partiet måste ”undersöka konkreta metoder för att genomföra denna uppgift och att inte bara prata om det för att sedan, som tidigare, försumma det”.¹³ Centralkommittén efterlyste skapandet av specialiserade kommittéer med kadrer som kunde läsa och skriva laotiska och khmer.

Partiets sjunde plenum i november 1940 antog en ny anti-imperialistisk strategi som uppmanade till att skapa ”antiimperialistiska nationella räddningskommittéer” i både Laos och Kambodja vilka sedan skulle förenas i en ”De indokinesiska folkens enhetsfront mot imperialismen”.¹⁴ När man erkände behovet av att mobilisera nationalistiska stämningar i ett laotiskt och kambodjanskt ramverk, erkände partiet även de svårigheter som var förbundna med försöken att rekrytera laotier och khmerer till ett ”indokinesiskt parti”. Trots den uttalade avsikten att bygga partibaser i varje land, hade det faktiskt inte genomförts. När det åttonde plenumet samlades för att organisera Viet Minh-fronten i maj 1941 noterade centralkommittén med bestörtning att det ”fortfarande inte finns några spår av ett parti” vare sig i Laos eller Kambodja.¹⁵ Samma centralkommittéresolution skyllde på fransmännen för att göra så att laotier och khmerer ”hatar vietnameserna”, som förklaring på misslyckandet att göra framsteg i Laos och Kambodja.¹⁶

Med tanke på dess tidigare svårigheter är det inte överraskande att IKP inte upprättade nya baser i Laos och Kambodja ens under perioden efter andra världskrigets utbrott och den japanska ockupationen av Indokina. Vad som är än mer slående är vietnamesernas

⁹ Om Laos se Rousset, *Communisme et Nationalisme Vietnamien* sid 215-16; om Kambodja se Ben Kiernan, ”Origins of Khmer Communism”, *Southeast Asian Affairs* 1981 (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1981), sid 162.

¹⁰ Rousset, *Communisme et Nationalisme Vietnamien* sid 215-16.

¹¹ Ibid.

¹² Resolution från det indokinesiska kommunistpartiets centralkommittés plenum 29-30 mars 1938, *Historia*, sid 195-96.

¹³ Resolution från partiets centralkommitté 6,7,8 november 1939, i *Historia*, sid 290.

¹⁴ Resolution från centralkommitténs plenum 6-9 november 1940, i *Historia*, sid 312.

¹⁵ Det indokinesiska kommunistpartiets centralkommittés åttonde plenum i maj 1941, i *Historia*, sid 356.

¹⁶ Ibid. sid 333. Detta tema dök upp första gången i partiets handlingsprogram från 1932. (*Historia* sid 107.)

misslyckande med att ens upprätta ”nationella räddningskommittéer” i Laos och Kambodja under hela perioden 1941-45.¹⁷

Idén med en ”Indokinesisk federation” måste ses mot denna bakgrund av vietnamesisk ambivalens när det gällde ansvaret för Laos och Kambodja och det avsevärda gapet mellan politisk linje och faktiska organiseringsaktiviteter i de två länderna. Historien bakom federationstanken antyder faktiskt att det aldrig var ett konkret mål eller strategi för den vietnamesiska politiken gentemot Laos och Kambodja, utan snarare en idealiserad vision av ett Indokina som förbereder sig för en socialistisk omvandling efter Sovjetunionens modell. Denna uppfattning införlivade det vietnamesiska engagemanget för självbestämmande för alla folk, såväl som slutmålet med en värld ”utan nationella gränser eller rasskillnader”.¹⁸

Under partiets första fem år definierades politiken gentemot Laos och Kambodjas politiska framtid av idén om en ”allians” med Vietnam mot imperialismen, och självbestämmande. Partiets första ”handlingsprogram”, skrivet 1932, slog fast att ”Indokinas folk är alla broderligt allierade med varandra” och lovade att ”ge de kambodjanska och laotiska folken och alla andra folk självbestämmanderätt”.¹⁹

Idén om en enda indokinesisk stat tycks först ha dykt upp i resolutionen om arbete bland nationella minoriteter under den första partikongressen 1935. Det fanns med inte som en ”federation”, utan som en ”Union av Indokinas sovjetrepubliker” – en term som lämpade sig under den socialistiska revolutionens stadium. Senare skulle partiet erkänna att detta var ett misstag och antog termen ”Demokratiska republikernas federation”, som var anpassad till revolutionens demokratiska fas.²⁰

Den ”union” som man föreställde sig i resolutionen skulle ha gett varje nationalitet i Indokina ”fullständig autonomi inom sina territoriella gränser”, samtidigt som man hade ett nära samarbete vad gäller utrikespolitik och försvar. Samtidigt betonade resolutionen starkt de laotiska och khmeriska folkens och alla andra nationaliteters rättigheter att välja om de ville vara med i federationen eller ej. ”Efter att de franska imperialisterna har slängts ut från Indokina”, stod det, kommer nationaliteterna ”att ha rätt till självbestämmande, inklusive rätten att dra sig ur och bilda en självständig stat och själva välja sin egen politiska regim. Indokinas sovjetiska arbetar-bonde-soldatregering lovar ett inte blanda sig i deras interna angelägenheter”.²¹

Centralkommitténs efterföljande resolutioner var lika klara om varje nationalitets rättighet att stå utanför den indokinesiska federationen.²² Medan liknande löften att respektera nationell självbestämmanderätt hade gjorts av bolsjevikpartiet i Ryssland innan det kommit till makten, hade Sovjetunionen under Stalin antagit en ny linje som vände upp och ner på den leninistiska maximen om att stornationernas chauvinism borde fördömas medan de små ”förtryckta nationernas” nationalism skulle stödjas. De vietnamesiska kommunisternas betoning av de laotiska och khmeriska folkens självbestämmanderätt, inte i offentliga uttalanden, men i

¹⁷ Tran Huy Lieu, *Lich Su Muoi*, sid 37.

¹⁸ Resolution från partiets centralkommitté 6,7,8 november 1939, i *Historia*, sid 107.

¹⁹ ”Det indokinesiska kommunistpartiets handlingsprogram”, *Historia*, sid 93. Denna punkt i programmet har översatts felaktigt från en franskspråkig version som ”Alla nationaliteters broderliga union”. Se Robert Turner, *Vietnamese Communism, Its Origins and Development* (Stanford, Calif.: Hoover Institution Press, 1975), p. 325.

²⁰ Se diskussionen i den sjätte kongressresolutionen, *Historia*, sid 264.

²¹ Den vietnamesiska texten till denna resolution har inte publicerats i en form som är tillgänglig för forskare i väst men citerats från franska arkiv i Rousset, *Communisme et Nationalisme Vietnamiens*, sid 200-201. Viktiga avsnitt finns också citerade i ”Viet Chung, ”Minorités nationales et politiques des nationalities en RD du Vietnam”, *Etudes Vietnamiennes* (Edition Langues étrangères, Hanoi, 1967), sid 12-13.

²² Se *Historia*, sid 269 och 335-36.

centralkommitténs resolutioner, antyder en vietnamesisk avvikelse från den stalinistiska modellen i frågan.

Dessa referenser till en indokinesisk federation slog fast abstrakta principer istället för en konkret politik eller strategi. Eftersom inga revolutioner hade genomförts i Laos och Kambodja, och inga var i sikte, utgjorde idén om en federation en idealiserad modell för relationerna mellan de tre staterna i Indokina efter befrielsen från det koloniala styret. Men när väl den väpnade kampen mot Frankrike inleddes skulle de vietnamesiska kommunisternas politik gentemot Laos och Kambodja bestämmas inte genom abstrakta principer, utan av motståndskrigets geopolitiska och militära krav.

II. Kambodja och motståndskriget, 1945 till 1954

Den japanska kapitulationen, grundandet av Demokratiska Republiken Vietnam [DRV] i Hanoi och hotet om en fransk återockupation av Indokina gjorde Kambodja till ett omedelbart militärt och diplomatiskt problem för den vietnamesiska ledningen. Eftersom man behövde allierade i Kambodja mot fransmännen, samtidigt som man saknade partibaser bland de etniska khmererna, påverkades vietnameserna i sitt val av politik av två viktiga politiska fakta: för det första var ickekommunistiska khmer-nationalister villiga att göra gemensam sak med vietnameserna för att motsätta sig fransmännens återkomst; för det andra förde den thailändska regeringen under ledning den civila premiärministern Pridi Panomyong en öppet antifransk politik och stödde antifranska motståndsrörelser i Indokina. Dessa tillfälliga möjligheter, i kombination med den mer grundläggande vietnamesiska pessimismen beträffande kommunismen i Kambodja, fick IKP-ledare att ignorera partibygget till förmån för allianser med khmernationalister och den thailändska regeringen.

I september 1945 tog vietnamesiska tjänstemän kontakt med premiärministern i det nyligen bildade självständiga regeringen i Kambodja, Son Ngoc Thanh, som hade erkänt Demokratiska Republiken Vietnams, för att få till stånd samordnade aktiviteter mot fransmännen.²³ Son Ngoc Thanh, Kambodjas ledande nationalistiska gestalt, hade varit utrikesminister i den i mars 1945 bildade japanstödda khmerregeringen och blev sedan premiärminister i augusti 1945 efter en statskupp. Erbjudandet att samarbeta med hans regering visade på vietnamesernas villighet att bilda en enhetsfront med ickekommunistiska nationalister mot fransmännen i Kambodja.

När fransmännen återvände och grep Thanh flydde ett antal tjänstemän i hans regering till Vietnam där de med Viet Minhs stöd bildade en kortlivad khmerernas självständighetskommitté.²⁴ Den kommittén bröt samman på grund av att fransmännen fångade många av dess medlemmar, men vissa av khmererna lyckades ta sig ur Kambodja till säkerhet i Thailand och de provinser i västra Kambodja som Thailand hade ockuperat.²⁵

Thailand var då det närmaste Vietnam hade till en säker "bakgård" för motståndet i Indokinas alla tre länder. Thailands första premiärminister efter kriget, Pridi Panomyong, delade Ho Chi Minhs intresse av att skapa ett enat Sydostasien fritt från imperialistiskt inflytande.²⁶ Han

²³ Kiernan, "Origins" sid 163 och V. M. Reddi, *A History of the Cambodian Independence Movement: 1893-1955* (Tirupati, Indi: Sri Venkatesawara University Press, n.d.) sid 82-100.

²⁴ Kiernan, "Origins" sid 164. Denna utveckling finns också dokumenterad i Stephen R. Heder, "The Historical Bases of the Kampuchean-Vietnam Conflict: The Development of the Kmapuchean Communist Movement and its Relations with Vietnamese Communism, 1930-1970" (Opublicerad uppsats, Cornell University, maj 1978).

²⁵ Kiernan, "Origins" sid 164.

²⁶ Det var på grundval av denna gemensamma vision av Sydostasien som de vietnamesiska och thailändska regeringarna samarbetade i augusti och september 1947 under förberedelserna för bildandet av ett "Sydostasiatiskt förbund" i Bangkok som hade som slutligt mål att bilda en "Sydostasiatisk union", en regional organisation för självständiga Sydostasiatiska stater. Se John Coast, *Some Aspects of Siamese Politics* (New York: Institute for Pacific Relations, 1953), sid 1. Se även *Liberty* (Bangkok), 14 augusti 1947.

försåg vietnameserna med vapen från de demobiliserade antijapanska "Fria Thai"-styrkorna,²⁷ och stödde en "Khmerernas frihetsfront" som hade bildats av anhängare till Son Ngoc Thanh och andra khmernationalister.²⁸ Tidigt 1946 anlände en högt uppsatt IKP-kader, Tran Van Giau, till Bangkok för att sätta upp en vietnamesisk delegation för Sydostasien. Giau arbetade nära med thailändarna, främst med problemet att införskaffa vapen. Och direkt efter hans ankomst till Bangkok åkte en andra högt uppsatt kader, Nguyen Van Tay även känd som Nguyen Thanh Son, eller Thanh Son, till Kambodja för att samordna alla militära ansträngningar där, återigen i nära samarbete med den thailändska regeringen.²⁹

I västra Kambodja samarbetade Thanh Son med ickekommunistiska khmernationalister som varit anknuten till den Bangkok-baserade Khmer Issarak under andra världskriget och som tagit med sig egna gerillastyrkor. Efter att ha organiserat blandade khmer-vietnamesiska militära enheter lyckades vietnameserna rekrytera några av Khmer Issarak-nationalisterna till IKP mellan 1945 och 1949. De flesta ledarna för Khmer Issarak stannade emellertid utanför partiet. Med början 1948 skapade vietnameserna blandade grupper i andra regioner av landet under khmerrekryter till IKP. Men i nordväst fortsatte de att stödja det enda nationella politiska organet som utgjorde motståndsrörelsen i Kambodja, "Khmerfolkets befrielsekommitté", som till största delen var icke-kommunistisk.³⁰

Ännu mer betydelsefullt var att IKP, samtidigt som man värvade ett mindre antal khmerledare till partiet för att säkerställa ett vietnamesiskt inflytande i den kambodjanska motståndsrörelsen, gjordes, mellan 1945 och 1950, inga försök att skapa en rikstäckande partiorganisation i Kambodja. Enligt ett senare dokument från khmerpartiet fanns det 1951 endast 40 khmerer i IKP.³¹ Vietnameserna gjorde åtskillnad mellan den mer brådskande uppgiften att organisera det militära motståndet mot fransmännen och den långt mer problematiska frågan om att organisera en kommunistisk rörelse bland khmererna. Under nära fem år av motståndskrig såg inte den vietnamesiska kommunistiska ledningen behovet av en partistruktur bland de etniska khmererna.

Under 1949 och 1950 skedde emellertid stora förändringar i Kambodja och situationen i Indokina tvingade den vietnamesiska ledningen att ändra sin strategi vad gäller Kambodja, och lade för första gången stor vikt vid bygget av en kommunistisk rörelse i landet. Dessa förändringar formade också behovet av att bygga ut partiorganisationen i Kambodja på nationell grundval. Således inledde bygget av en kommunistisk organisation för khmererna under motståndskrigets senare år en process som skulle leda fram till att vietnameserna lämnade ifrån sig ansvaret för och kontrollen av de kommunistiska khmerernas angelägenheter.

Den första förändringen i situationen i Kambodja var att ett allt större antal personer i khmerernas motståndsrörelse förkastade samarbete med vietnameserna. Denna trend fick sitt klimax då Dap Chuon med 300 gerillamän i september 1949 kapitulerade till fransmännen. Han hade just ersatts som ledare för den Nationella befrielsekommittén i juli 1949, efter en intern strid bland kommitténs medlemmar. Förlusten av Dap Chuon, liksom andra välkända ickekommunistiska motståndsförare, som hade upprättat tidigare Khmer Issarak-kommittéer,

²⁷ Intervju med Tran Van Dinh, en Viet Min-officer och rådgivare till den laotiska prinsen Souphanouvong från 1945 till 1948 i Laos och Thailand, Washington, DC, 26 mars 1978. Se även E. Thadeus Flood, "The Vietnamese Refugees in Thailand: Minority Manipulations in Counterinsurgency", *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, vol 9, nr 3 (July-September, 1977): 44.

²⁸ Heder, "Historical Bases", sid 8; Kiernan, "Origins" sid 164.

²⁹ Flood, "Vietnamese Refugees in Thailand", sid 44; intervju med Tran Van Dinh.

³⁰ Se Kiernan, "Origins" sid 164-66.

³¹ "Summary of Annotated Party History" (Kommenterad partihistoria i sammandrag) av Östra regionens militära och politiska tjänst, 1973, en översättning av ett dokument som erövrats från khmerernas kommunistiska parti, införskaffat från USA:s ambassad i Thailand, december 1978

lämnade ett vakuum i ledningen som på ett naturligt sätt fylldes av khmerer som nyss hade rekryterats till partiet.³²

Den andra förändringen av omständigheterna var en omsvängning i Thailands utrikespolitik som eliminerade möjligheten av en enhetsfront med Bangkok som en strategi för Kambodja. Efter att Pridi Panomyongs regering avsattes av krigstidens diktator Phibul Songgram i slutet av 1947, började den thailändska militärledningen se till USA som en potentiell källa till storskalig ekonomisk och militär hjälp. I mitten av 1949 förebådades en thailändsk svängning mot väst när regeringen genomförde en propagandakampanj om ett ”kommunistiskt hot” mot Thailand.³³ Under påtryckningar från USA erkände Bangkok Bao Dais regering i januari 1950, vilket signalerade dess anslutning till USA:s läger.³⁴

Men den tredje och mest betydelsefulla förändringen av situationen var de kinesiska kommunisternas seger 1949, vilken de vietnamesiska ledarna såg som övergång till krigets tredje fas som slutligen skulle se inledningen av en ”allmän motoffensiv” mot de franska styrkorna. Således började vietnameserna planera en stor upptrappning av de militära operationerna på alla fronter, vilket skulle kräva en ökning av de militära styrkorna och därmed en större mobilisering av det politiska stödet bland folket. General Vo Nguyen Giap drog upp linjerna för den nya fasen av kriget i Kambodja vid centralkommitténs tredje konferens i februari 1950. Giap betecknade 1950 som ett ”år för språng framåt” i Laos och Kambodja, och manade till att ”aktivt bygga självständiga laotiska och kambodjanska arméer, att hjälpa dessa arméer att bli yrkesarméer och att mobilisera de laotiska och khmerfolkens stora massor att delta i befrielsen”. Reguljära styrkor i Laos och Kambodja skulle ”vinna stora segrar” på slagfältet, men också brytas ner till små enheter och ”skapa en bred politisk bas”³⁵

En konsekvens av de nya uppgifterna i Kambodja var att det skulle krävas en disciplinerad, ideologiskt skolad kommunistisk partistruktur för att ge khmermotståndet och de befriade zonerna en effektivare organisering. Under 1930-talet hade doktrinen om indokinesisk enhet uteslutit en separat kambodjansk revolution eller ett kambodjanskt kommunistparti, eftersom detta skulle ”falla in i rasuppdelningens fälla” och splittra den nödvändiga enhetliga ledningen för den indokinesiska kampen.³⁶ Men en fjärde förändring av situationen i Indokina fick vietnameserna att omvärdera hela frågan om ett enda parti för alla tre länderna i Indokina. Under 1949 ingick fransmännen avtal med Laos och Kambodjas kungliga regeringar, liksom med Bao Dai-regimen i Vietnam, och erkände deras ”oberoende” samtidigt som viktiga maktfunktioner förblev i franska händer. Vietnameserna förlöjligade offentligt dessa överenskommelser som täckmantlar för en fortsatt fransk kolonialism, men privat var de väldigt oroliga över att fransmännen och deras marionettregeringar skulle lyckas framställa Viet Minh som de verkliga imperialisterna i Laos och Kambodja.³⁷ Vietnameserna insåg uppenbarligen för första gången att framtvängandet av en ”indokinesisk” partistruktur i Kambodja

³² Kiernan, ”Origins” sid 166.

³³ Se Frank C. Darling, *Thailand and the United States* (Washington DC: Public Affairs Press, 1965), sid 70.

³⁴ Denna händelse beskrivs i ett telegram från ambassadör Edwin Stanton i Bangkok till utrikesministern, 1 mars 1950.

³⁵ Vo Nguyen Giap, *Nhiem Vu quan su truoc mat chuyen sang tong phan cong* (Ha Dong: Motstånds- och administrativa kommittén i provinsen Ha Dong, 1950) sid 52-53.

³⁶ ”Letter to comrades residing in Cambodia”, Annex No. 10, note periodique, Surete Indochinoise, No. 32 (3rd trimester, 1934), citerad i Rousset, *Communisme et Nationalisme Vietnamien* sid 201-202.

³⁷ Ett vietnamesiskt partistudiedokument från 1951 som förklarade uppdelningen av IKP i tre partier sade att laotiska och khmeriska nationalister ”kan ha misstänkt att Vietnam vill kontrollera Kambodja och Laos”, och fransmännen och deras allierade ”skulle kunna dra igång motpropaganda för att separera Vietnam från Kambodja och Laos ...” ”Remarks on the Official Appearance of the Vietnamese Workers Party”, erövat dokument daterat november 1951, översatt och inkluderat som text nr 2 i en sammanställning över vietnamesiska dokument som offentliggjorts av USA:s utrikesdepartement (här nedan citerad som ”Remarks on the Official Appearance”)

var ett större hot mot samarbetet mellan vietnameser och khmerer än bygget av en separat kambodjansk partistruktur.

Som svar på den franska strategin med ”tre självständiga länder” antog vietnameserna en strategi om ”tre enade fronter” som hade som mål att visa att motståndsrörelserna i Laos och Kambodja var oberoende enheter som samarbetade med motståndsrörelsen i Vietnam.³⁸ Under 1950 och 1951 förenade vietnameserna de olika motståndszonerna i Kambodja, skapade en khmerisk ”Nationell enhetsfront”-exekutivkommitté som skulle tjäna som en partner till de vietnamesiska och laotiska fronterna och bildade slutligen i mars 1951 en ”allians” med de tre indokinesiska fronterna.³⁹

Strategin med ”tre enade fronter” krävde att varje land i Indokina hade sitt eget parti. Men när man skapade ett khmerernas kommunistiska parti definierade vietnameserna dess karaktär och relationer med det vietnamesiska partiet så att man förvägrade det jämlikhet med moderorganisationen. Detta berodde delvis på den vietnamesiska övertygelsen att khmerernas samhälle och ekonomi befann sig på ett klart lägre utvecklingsstadium och att Kambodja inte på länge skulle vara redo för en socialistisk revolution. Det nya khmerpartiets stadgar gav det därför endast mandat att bekämpa imperialismen och inte verka för socialismen.⁴⁰ Dessutom gjorde vietnameserna det klart i interna dokument att khmerpartiet representerade ”alla patriotiska element i khmerbefolkningen” istället för proletariatet som ett kommunistiskt parti normalt gör.⁴¹

Men att tilldela khmerpartiet en lägre ideologisk status lade även en logisk grund för att definiera khmerpartiet som en medhjälpare till det vietnamesiska motståndet mot fransmännen. Sålunda förklarade khmerpartiets stadgar att det hade till uppgift att ”att samarbeta nära med de vietnamesiska och laotiska folken ... och föra en hård kamp för att tillintetgöra de franska kolonialisterna, de amerikanska interventionisterna och deras marionetter och lakejer ...”⁴²

Trots att man kungjorde det nya khmerpartiet i början av 1951, planerade vietnameserna för en lång övergångsperiod under vilken khmerkommunisterna fortfarande skulle finnas på lokal nivå, utan vietnamesiskt deltagande, följt av kongresser på distrikts- och provinsnivå. Planen krävde en nationell kongress för KPRP [Khmer Peoples’ Revolutionary Party, Khmerfolkets revolutionära parti] för att slutföra uppdelningen. Men samtidigt fortsatte den av vietnameserna dominerande provisoriska exekutivkommittén att vara partiets högsta organ.⁴³ Till och med sedan separationen hade slutförts förväntade sig vietnameserna att khmerpartiet skulle vända sig till dem för ideologisk och strategisk ledning, genom en vietnamesisk byrå som ansvarade för att hjälpa khmererna, liksom periodiska konferenser med ledarna för de tre indokinesiska partierna.⁴⁴

Slutfasen i det antifranska motståndskriget utgjorde också en övergångsperiod för den vietnamesiska ledningens tänkande om Kambodja. Å ena sidan övergavs idén om en enda

³⁸ Intervju med Pham Van Ba, före detta medlem av IKP:s kommitté för Kambodja, Ho Chi Min-staden, 12 november 1978.

³⁹ Heder, ”Historical Bases”, sid 11-16.

⁴⁰ . Citerat i Bernard B. Fall, *The Two Viet Nams* (New York: Praeger 1971), sid 181. Stadgarna återges av Fall som ett erövrat dokument i *The Viet Minh Regime, Government and Administration in the Democratic Republic of Viet-Nam* (New York: Institute of Pacific Relations, 1956) sid 63, not 69.

⁴¹ ”Remarks on the Official Appearance”

⁴² Se not 40.

⁴³ Intervju med Pham Van Ba. Den nationella kongressen hölls aldrig under kriget och vid tiden för Genèvekonferensen hade den interimistiska exekutivkommittén 17 khmerer bland dess ”flera dussin” medlemmar, enligt Pham Van Ba.

⁴⁴ ”Remarks on the Official Appearance”

indokinesisk revolution, vilken krävde enhetlig befälsordning, som en nödvändig eftergift till den khmeriska och laotiska nationalismen. Men å andra sidan var vietnameserna ännu inte redo att tillerkänna khmerernas och laotiernas partier full jämlikhet, vilket skulle ha undanröjt deras resterande förpliktelse att tjäna det som de vietnamesiska kommunistledarna ansåg vara de tre indokinesiska folkens gemensamma intressen.

Det vietnamesiska arbetarpartiets plattform från 1951 krävde ”ett långsiktigt samarbete med folken i Laos och Kambodja, med syftet att få till stånd en oberoende, fri, stark och välmående federation av stater i Vietnam, Laos och Kambodja, om de tre folken så önskar”.⁴⁵ Partikongressen i februari 1951 som antog plattformen kom efter Viet Minhs viktigaste militära seger under kriget fram till dess, gränsoffensiven 1950, som hade visat att motståndsrörelsen framgångsrikt kunde föra ett rörligt krig mot fransmännen på bred front. Den franska arméns nederlag i Indokina tycktes mer än någonsin vara ett realistiskt mål.

När de såg framåt till situationen i efterkrigstidens Indokina såg vietnameserna kommunistpartier i Laos och Kambodja som skulle kunna bilda grundval för regeringar, men vilka i grunden skulle förbli svaga när det gällde politisk organisering, militär styrka och administrativa förmåga. I detta sammanhang fick förslaget om en federation en ny betydelse som återspeglade att vietnameserna förväntade sig att regimerna i Laos och Kambodja efter befrielsen skulle vara både nära förbundna till Vietnam genom partirelationer och starkt beroende av Vietnam för överlevnad.

Fem år av motståndskrig drog in alla de tre länderna i Indokina på en enda scen, och skapandet av khmeriska och laotiska partier som fortfarande befann sig under vietnamesiska vingar hade dramatiskt förvandlat den vietnamesiska politiken gentemot Kambodja. Den vietnamesiska partiledningen kunde förvänta sig att dominera Laos och Kambodja genom beroende kommunistiska partier – en möjlighet som helt uppenbart inte hade övervägts bara några år tidigare. Men utgången av det första kriget i Indokina skulle ställa Hanoi inför ett annat framtidsperspektiv och en annan uppsättning av möjligheter.

III. Hanoi, Sihanouk och khmerkommunisterna: 1954-1965

Genèvekonferensen 1954 utgjorde i flera avseenden en viktig vändpunkt i den vietnamesiska politiken gentemot Kambodja. Avtalet om eldupphör i Kambodja krävde att all vietnamesisk militär och civil personal skulle dras tillbaka. Så de vietnamesiska partikadrerna i den interimistiska exekutivkommittén för ”Khmerfolkets revolutionära parti” (KPRP) blev i oktober 1954 tvungna att lämnas Kambodja tillsammans med de ”vietnamesiska folkens frivilliga”.

Det fysiska avlägsnandet av vietnameserna från KPRP signalerade det slutliga överförandet av ansvaret för khmerpartiets angelägenheter till khmererna själva, trots det faktum att övergångsfasen av partiets utveckling inte hade slutförts.⁴⁶ Hädanefter måste Vietnams överinseende av khmerpartiet genomföras genom konsultationer mellan oberoende, om än inte helt jämlika, partier.

Det vietnamesiska tillbakadragandet från en direkt roll i khmerpartiets ledning sammanföll med en vietnamesisk omvärdering av den politiska situationen i efterkrigstidens Kambodja och den vietnamesiska revolutionens intressen där. När man på grund av den övergripande internationella situationen hade framtogs möjligheten att använda väpnat våld,⁴⁷ var Vietnams ledare tvungna att se till Kambodjas val, som enligt Genèveöverenskommelsen hade

⁴⁵ Den fullständiga texten finns med i Allen W. Cameron, red., *Viet-Nam Crisis: A Documentary History*, vol 1: 1940-1956 (Ithaca: Cornell University Press 1971) sid 174.

⁴⁶ Intervju med Pham Van Ba.

⁴⁷ Se Gareth Porter, ”Vietnam and the Socialist Camp: Center or Periphery?” i William S. Turley, red., *Vietnamese Communism in Comparative Perspective* (Boulder, Colorado: Westview Press, 1980) sid 233-36.

utlovats till 1955, som det bästa sättet att främja sitt primära efterkrigsintresse i Kambodja: blockera USA:s militära infiltration i landet. Och när kampen i Kambodja flyttade från slagfältet till valurnan var de khmeriska motståndsstyrkorna och dess KPRP-kärna helt plötsligt svaga och utsatta.

Berövad en omgrupperingszon av Genèveöverenskommelsen, trots vietnamesiska krav å deras vägnar,⁴⁸ hade khmererna ingen befolkning under sin kontroll, inga vapen att försvara sig med och inga juridiska rättigheter. En tredjedel av partiets 1 800 medlemmar vid tiden för Genève valde att följa med de vietnamesiska styrkorna tillbaka till Vietnam hellre än att ställas till svars i sina hembyar.⁴⁹ Några få intellektuella med kontakter i eliten i Phnom Penh skulle bilda en liten legal politisk grupp, ”Folkets grupp” (*Krom Pracheachon*) för att ställa upp i val och skydda de khmeriska motståndsveteranernas rättigheter.⁵⁰ Men Hanoi ansåg inte att khmerkommunisternas framtidsutsikter i val var bra och under de månader som följde på Genèveöverenskommelsen började khmerernas kommunistiska rörelse träda i bakgrunden i de vietnamesiska kalkylerna över Kambodjas framtid.

De vietnamesiska kommunisterna koncentrerade sig istället på statschefen kung Norodom Sihanouk och hans ickekommunistiska opposition. Vietnameserna ansåg att Sihanouk var en reaktionär som var benägen att byta från att förlita sig på fransmännen till en allians med USA, vilket skulle öka risken för en amerikansk militär inblandning i Kambodja.⁵¹ Hanois strategi för att avvärja varje drag från Sihanouks sida som pekade hän mot en militär relation med USA baserades primärt på den långvariga legala oppositionen mot Sihanouk, från det demokratiska partiet, som hade visat sin förmåga att besegra monarkister och andra högerpartier i valen under självständighetskriget. Demokraterna, som under kriget hade uttryckt sympati för det ickekommunistiska Khmer Issarak, motsatte sig nu all anpassning till USA och stödde de fem principerna för fredlig samexistens.⁵² De utgjorde, i vietnamesernas ögon, just de neutrala krafter som man måste stödja i kampen mot USA:s ingripande i Indokina. Och i sin enda offentliga analys av kambodjansk politik i ljuset från de utlovade Genèvevalen, kallade Hanoi det demokratiska partiet för en ”kraftfull demokratisk rörelse” som åtnjöt ”masstöd” och som redan hade lyckats ”sätta stopp för amerikanska planer”.⁵³

Sihanouks politik 1955 syftade till hålla både Hanoi och den inhemska oppositionen i schack genom att inta en neutral hållning och försäkra Kina och Nordvietnam om att han förkastade en militär amerikansk närvaro i Kambodja samtidigt som han tog emot ekonomisk och militär hjälp från USA.⁵⁴

Eftersom man var osäker på Sihanouks föresatser förde Hanoi en politik på flera nivåer: samtidigt som man varnade Phnom Penh för att närma sig USA eller sabotera de fria val som hade utlovats i Genève, höll vietnameserna dörren öppen för hjärtliga relationer med Sihanouks regering, med utgångspunkt från hans förnekande av militära kopplingar med

⁴⁸ Enligt en välinformerad funktionär i det vietnamesiska partiet, Hoang Tung som då hade hand om träning av khmerisk kommunistkader, hade vietnameserna planerat att utvidga den befriade zonen som tillhörde khmermotståndet genom att skicka två divisioner till Kambodja under Genèveförhandlingarna, men övergav planen på Chou En-lais begäran, ”Origins”, sid 174

⁴⁹ Ibid., sid 175.

⁵⁰ Heder, ”Historical Bases”, sid 29.

⁵¹ Sihanouks delegation vid Genèvekonferensen hade vägrat skriva under dokument som gjorde Kambodja officiellt neutralt vad gäller internationella affärer och tycktes lämna dörren öppen för en militär allians och utländska baser i Kambodja. Se Roger Smith, *Cambodia's Foreign Policy* (Ithaca: Cornell University Press, 1965) sid 66-68.

⁵² Ibid., sid 11.

⁵³ Vietnam News Agency på engelska, 4 april (härefter citerat som VNA).

⁵⁴ Se Smith, *Cambodia's Foreign Policy*, sid 75-82 och Michael Leifer, *Cambodia, The search for Security* (New York: Praeger, 1967), sid 66-69.

USA, så undvek vietnamesiska presskommentarer noga att direkt kritisera statschefen och skyllde hans egna utspel som hade som mål att undvika fria val på ”USA-imperialister och proamerikanska element i de kambodjanska myndigheterna”.⁵⁵ Sihanouks gemensamma uttalande med Indiens Jawaharlal Nehru till stöd för en fredlig samexistens prisades av Vietnams nyhetsbyrå [VNA], som sade att Vietnams folk ”ärligt hoppades att deras uttalande snabbt kommer att materialiseras”. På liknande sätt applåderades Sihanouks Bandung-tal för att det rev upp kalla krigets linjer mellan kommunistiska och ickekommunistiska länder.⁵⁶

När Sihanouk förbjöd både den kommunistiska och ickekommunistiska oppositionen inför valen i september 1955 reagerade partipressen starkt och krävde att gripanden och hotelser ”måste upphöra omedelbart”.⁵⁷ Men Hanoi var ovilligt att riskera möjligheten av vänskapliga förbindelser med Kambodja med anledning av valfrågorna. När Sihanouk två dagar efter sin förkrossande valseger deklarerade att han skulle ha diplomatiska förbindelser med den Demokratiska Republiken Vietnam accepterade Vietnam ivrigt erbjudandet.⁵⁸

Men den verkliga vändpunkten i vietnamesernas inställning till Sihanouk var hans resa till Filippinerna i början av 1956, när han beslutsamt avvisade trycket att gå med i Southeast Asia Treaty Organization [SEATO].⁵⁹ Efter sin återkomst karakteriserade Hanois radio Sihanouks politik för första gången som fientlig mot amerikansk intervention och deklarerade att ”amerikanska manövrer som syftade till att inbegripa Kambodja i en aggressiv politik har ... misslyckats”.⁶⁰ Sihanouks förkastande av SEATO och hans första steg mot normala ekonomiska och diplomatiska förbindelser med Kina och följdriktiga dåliga relationer med sina ickekommunistiska grannar stärkte ytterligare Hanois bedömning av Sihanouks oberoende från USA:s inflytande.

Även om Sihanouk aldrig officiellt gick med på officiella förbindelser med DRV, ansåg den vietnamesiska ledningen att upprätthållandet av Sihanouks neutralitet vara lika viktig för sin övergripande Indokina-strategi med fredlig samexistens mellan kommunistiska och antikommunistiska fraktioner och regimer. I Laos stödde vietnameserna neutralitet mellan Pathet Lao och den kungliga Laotiska regeringen via Vientianeförhandlingarna 1956-57,⁶¹ i Sydvietnam försökte de etablera ”normala” relationer med Diem-administrationen med förhoppning att stimulera neutralitet i Syd.⁶²

I början av 1958 dolde inte vietnameserna det faktum att de hade del i den kambodjanska monarkins stabilitet under Sihanouk. En artikel i Vietnam News Agency rapporterade att Sihanouk och hans premiärminister Penn Nouth i ett tal vid Royal Cambodian Socialist Youths första kongress ”uppmånade den kambodjanska ungdomen att samlas kring tronen

⁵⁵ Vietnam News Agency [VNA] på engelska 17 februari 1955; VNA på kambodjanska 19 februari 1955; VNA på engelska 11 mars 1955; VNA på vietnamesiska 12 mars 1955; *Voice of Vietnam* [Vietnams röst] 1 juni 1955; *Voice of Vietnam* 18 juni 1955.

⁵⁶ VNA på engelska 6 april 1955.

⁵⁷ ”Tong Tuyen Cu O Cao-Mien Can Phai Tien Hanh Dung Hiep Nghi Gio-Ne-Vo”, *Nhan Dan* (23 augusti 1955).

⁵⁸ VNA på kambodjanska 21 september 1955. Två veckor senare tog VPA:s överkommando, som svar på anklagelser om vietnamesiskt ingripande i Kambodja av Sihanouks regering, tillfället i akt att välkomna Sihanouks erbjudande att utväxla politiska beskickningar och bad den internationella kontrollkommissionen att till Sihanouk framföra DRV:s önskan att ”så tidigt som möjligt genomföra en politik av god granssämja genom praktiska handlingar”. VNA 6 oktober 1955.

⁵⁹ Se Smith, *Cambodia's Foreign Policy*, sid 91-104.

⁶⁰ *Voice of Vietnam in Cambodia* 3 mars 1956. Se även VNA på vietnamesiska 9 februari 1956 och *Voice of Vietnam in Cambodia* 11 februari 1956.

⁶¹ Se Van Quan, *Nuoc Lao Tren Con Duong Hoa Binh Trung Lap* (Hanoi: Su That 1956) speciellt sid 24-32.

⁶² Se Gareth Porter, *A Peace Denied: The U.S., Vietnam and the Paris Agreement* (Bloomington, Ind.: Indiana University Press, 1976), sid 11-12.

och stödja landets neutralitetspolitik”.⁶³ Detta att man citerade en hög khmerisk tjänsteman om kopplingen mellan neutraliteten och den kambodjanska tronen, utan någon redaktionell kommentar, var ett indirekt sätt att visa att Hanoi erkände den kopplingen.

Men Sihanouk utgjorde ett problem för Hanois förbindelser med KPRP genom att han kombinerade en extern neutralitetspolitik med en inrikespolitik med förtryck av den kommunistiska vänstern. Vid samma tidpunkt som Sihanouk fängslade khmerkommunisterna uppmanade det vietnamesiska partiet khmerpartiet att förena sig med Sihanouk i hans opposition mot amerikansk intervention samtidigt som man förde en fredlig politisk kamp mot hans inrikespolitik.⁶⁴ Det socialistiska lägre internationella linje, som efter Chrusjtjovs tal under den 20:e partikongressen 1956 betonade möjligheterna för kommunistiska partier att ta makten på ”fredlig väg”, återropades av den vietnamesiska ledningen som stöd för denna linje i Kampuchea precis som det stödde en linje av fredlig politisk kamp i Sydvietnam efter 1956.⁶⁵

Khmerpartiets ledning, under de före detta IKP-medlemmarna Sien Heng och Tou Samouth, gick såvitt man kan se med på denna vietnamesiska strategi för Kambodja. De accepterade åsikten att klasskillnaderna i det kambodjanska samhället ännu inte nått den punkt där klasskampen utgjorde en realistisk politisk linje och att en ”fredlig väg” till makten var möjlig i Kambodja.⁶⁶

Kombinationen av Sihanouks förtryck och den defensiva politiska linje som följdes av khmerpartiets ledning skapade svåra moraliska problem inom partiet, från topp till botten. Ett antal regionala partifunktionärer kapitulerade mellan 1955 och 1959 för regeringen i Phnom Penh och hjälpte på så sätt Sihanouk att neutralisera omkring 80 till 90 procent av partiets medlemmar under dessa år.⁶⁷

Avhoppet av den ”Tillfälliga centralkommitténs” första ordförande ställde den ideologiska krisen, som hade utvecklats inom partiet under flera år, på sin spets. En grupp yngre kommunister, under ledning av Pol Pot och Ieng Sary, som aldrig varit medlemmar av IKP, förkastade den vietnamesiska strategin för Kambodja. De ansåg att idén om en fredlig övergång till socialism i Kambodja var ”revisionistisk”, en linje som vietnameserna själva förkastat.⁶⁸ Vid partikongressen 1960 hävdade de att Kambodja inte var helt självständigt utan var ett ”halvkolonialt” land – oberoende i vissa områden men inte i andra. För att återfå full

⁶³ VNA på engelska 7 mars 1958.

⁶⁴ Anteckningar av Daniel Burstein, redaktör för den Chicagobaserade marxist-leninistiska tidningen *The Call*, av en intervju med Ieng Sary under ett besök i Kambodja 22-29 april 1978. Dessa anteckningar utgjorde grunden till hans artikel som gav Ieng Sarys redogörelse av khmerpartiets historia i *The Call* 28 augusti, 4 september och 11 september 1978. [Artikeln utgörs av 3 delar, som finns här: [Interview with Deputy Prime Minister Ieng Sary, Part I: How Kampuchea Made its Revolution](#), [Interview with Ieng Sary of Kampuchea, Part II: 'We Were Able to Inspire the People'](#) och [Conclusion of Call Interview with Kampuchea's Ieng Sary Socialist Construction Moving Forward](#)]

⁶⁵ *The Call* 28 augusti 1978 [1:a artikeln i föregående not]. Om citatet från den sovjetiska 20:e partikongressen till stöd av en ”fredlig politisk kamp” i Sydvietnam se ”The Path of Revolution in the South”, ett studiedokument skickat till partiet i Sydvietnam sent 1956, i Gareth Porter, red., *Vietnam: A History in Documents* (New York: New American Library, 1981) sid 188.

⁶⁶ ”Summary of Annotated Party History”. ”The Last Joint Plan”, Ett interndokument som tagits fram av Pol Pots säkerhetstjänst 1978 för att sammanfatta bevisen på de påstådda vietnamesiska, CIA:s och KGB:s intriger för att störta khmerpartiet beskriver linjen som vissa kambodjanska partiledare tagit på samma sätt (sid 17). Det ursprungliga dokumentet på khmer överlämnades till mig i Tuol Sleng-arkiven i Phnom Penh och har översatts av USA:s ambassad i Bangkok. Se även *Livre Noir, Faits et Preuves Des Actes D'Aggression et D'Annexion du Vietnam Contre le Kampuchea* (Phnom Penh: Press and Information Department, Ministry of Foreign Affairs, 1978), sid 26 [sv. övers. [Svartbok](#), här efter citerad som *Svartbok*]. Detta dokument, som i huvudsak tros ha skrivits av Pol Pot själv, är känslomässigt och tendentiöst till tonen, men ger ett antal specifika fakta om relationerna mellan vietnameserna och khmererna.

⁶⁷ ”Summary of Annotated Party History”, *The Call* 28 augusti 1978.

⁶⁸ *The Call* 28 augusti 1978.

oberoende, sade de, måste partiet störta de feodala jordägarna och den reaktionära kompradorklassen. De drog slutsatsen att partiet borde föra både en politisk och väpnad kamp och borde börja koncentrera sina ansträngningar på att vinna över bönderna.⁶⁹

Det är oklart om den av kongressen godkända politiska linjen representerade Pol Pots åsikt eller om den var en tvetydig kompromiss mellan hans linje och hans motståndares dito.⁷⁰ Men Pol Pot-gruppens inflytande i partiet utgjorde nu ett klart hot mot Vietnams intressen. Den vietnamesiska partiledningen hade i början av 1959 beslutat tillåta revolutionärer i Syd-vietnam att använda vapen i syfte att stödja den politiska kampen,⁷¹ men fortsatte att motsätta sig väpnad kamp i någon form i Kambodja. Hanoi vidmakthöll att situationen i Sydvietnam och Kambodja inte alls var likvärdig. De ansåg att Diems regim var mycket impopulär även bland städernas borgarklass och trodde att landsbygden var mogen för revolt. Sihanouk tycktes däremot vara både stark och populär, efter att ha tagit upp frågan om nationell självständighet och framgångsrikt undertryckt kommunistpartiet innan det kunde etablera djupa rötter i Kambodja.⁷² Hanoi konstaterade, att ju mer Sihanouk stärkte sin ställning mot vänstern desto starkare tycktes hans ställning bli gentemot hans antikommunistiska grannar och gentemot USA i regionen.⁷³

Den stora vikt som Hanoi lade på att upprätthålla politisk status quo i Kambodja underströks av Ho Chi Minhs födelsedagshälsning till Sihanouk några veckor efter khmerpartiets kongress. Hälsningen önskade Sihanouk ”lycka och god hälsa så att ni kan leda Konungariket Kambodja till varaktig framgång och stabilitet”.⁷⁴ Efter khmerpartiets kongress verkar det som om det vietnamesiska partiet uppmanade khmerkommunisterna att föra en politisk strategi för att gradvis bygga upp sitt inflytande inom Sihanouks regering. Sihanouk sammanfattade de dokument som partisekreterare Tou Samouth hade fört med sig från Vietnam till Kambodja 1962, som att de gav rådet att rekrytera unga intellektuella inom Sihanouks egen Sangkumorganisation istället för att ställa upp i val mot Sangkum som ett oppositionsparti. Slående var att det i dessa dokument inte stod någonting om förberedelser för användande av väpnat våld.⁷⁵

Under 1961-62 var skiljaktigheterna mellan Vietnams och Pol Pots linjer sammanflätade med en kamp mellan Pol Pots grupp och dess opposition inom partiledningen.

Resultatet av denna interna partikamp blev antagligen att den förhindrade tillämpning av en sammanhängande strategi. Thach skriver om partiledningen att den hade varit ”paralyserad av

⁶⁹ Tal av Pol Pot 28 september 1977, Phnom Penh Domestic Service, på kambodjanska, 28 september 1977. Foreign Broadcast Information Service, Asia and Pacific Daily Report, 4 oktober 1977, sid H10-H16.

⁷⁰ En vietnamesisk källa hävdar att Pol Pot misslyckades i sina försök att förkasta partiets befintliga linje, och att han utan framgång försökt ändra partiets namn, dock utan att ge några detaljer. ”The Three Previous Congresses of the People’s Revolutionary party of Kampuchea”, *Vietnam Courier* juli 1981 sid 7. ”Summary of Annotated Party History” misslyckas med att karaktärisera den strategiska linje som antogs vid partikongressen 1960, som om man försöker dölja den ideologiska och strategiska konflikten inom partiets ledning.

⁷¹ För dokument om denna förändring i den vietnamesiska politiken se Porter, *Vietnam: A History in Documents*, sid 194-99, 202-205.

⁷² I två olika intervjuer våren 1978 erinrade sig Nguyen Co Thach att Sihanouks popularitet berodde på att han ”höjde den nationalistiska fanan” mot USA. Maskinskrivna intervjuanteckningar av indiske journalisten, N. Ram, Hanoi, mars 1978 och av amerikanska aktivisten Cora Weiss, 35 maj 1978.

⁷³ I en intervju med Cora Weiss sade en auktoritativ källa i det vietnamesiska partiet: ”Sihanouk trädde fram från khmerkommunisternas förtryck stark nog att kunna föra en självständig politik ... Trycket mot Sihanouk vad gäller gränsfrågan började 1960. Sihanouk insåg att internt, i Kambodja, var han nog stark och kunde därför bryta relationerna med Sydvietnam 1963. Han styrka kom ut ur hans framgångsrika förtryck av kommunistpartiet” (betoning tillagd). Intervju med Hoang Tung, centralkommitténs talesman, Hanoi maj 1978.

⁷⁴ Hanois radio på laotiska till Laos 31 oktober 1960.

⁷⁵ Norodom Sihanouk, *Le Cambodge et Ses Relations Avec Ses Voisins* (Phnom Penh: Ministère de l’Information, 1962) sid 59-61.

misstroende och oordning” från 1960 och 1962.⁷⁶ Men åtta månader efter partisekreterare Ton Samouths försvinnande i mitten av 1962, valde en extra partikongress Pol Pot till högsta posten i ledningen. I mitten av 1963 begav sig hela centralkommittén ut på landsbygden för att inleda organiseringen av bönderna för att bygga en politisk bas för väpnad kamp i framtiden.⁷⁷

Det kambodjanska partiet rörde sig mot en konfrontation med den kungliga regeringen samtidigt som Sihanouk närmade sig Hanoi och Beijing.⁷⁸ Sihanouk drog 1963 slutsatsen att USA inte kunde vinna i Sydvietnam och att han var tvungen att nå en kompromiss med Hanoi, samtidigt som han vände sig till Kina för att hindra framtida påtryckningar från Vietnam. Dessutom förkastade Thailand och Sydvietnam Sihanouks förslag om en internationell överenskommelse som formellt skulle ha förbundit Kambodjas grannar och stormakterna att respektera Kambodjas neutralitet och territoriella integritet, samtidigt som både Kina och DRV stödde förslaget. I augusti 1963 bröt Sihanouk de diplomatiska förbindelserna med Saigon och kort efter kuppen 1 november 1963 mot Diem, avslutade han USA:s alla hjälpprogram i Kambodja. I december undertecknade Sihanouk Kambodjas första överenskommelse om militär hjälp med Kina. 1964 anammade han öppet de vietnamesiska kommunisternas ståndpunkt när det gällde en vietnamesisk överenskommelse och i mars 1965 stödde han de ”Indokinesiska folkens konferens” i Phnom Penh som en symbol för de tre indokinesiska ländernas solidaritet mot USA. Två månader senare bröt han de diplomatiska förbindelserna med USA.

När ledarna för de khmeriska och vietnamesiska partierna för första gången möttes ansikte mot ansikte i Hanoi i mitten av 1965, var Sihanouk mer av en allierad till Hanoi än neutral i kriget mot USA. Medan striderna ökade i Sydvietnam gick Sihanouk med på att låta vietnamesiska kommunistiska enheter gå över gränsen till Kambodja för att undgå USA:s luft- och markanfall och upprätta skyddsområden längs gränsen.⁷⁹ Enligt Pol Pots redogörelse uppmanade den vietnamesiska delegationen, under ledning av Le Duan, khmerpartiet att avstå från ”den revolutionära kampen” och vänta ”på att vietnameserna skulle vinna sin seger, vilken automatiskt skulle medföra seger i Kampuchea”.⁸⁰ Thach beskriver det vietnamesiska partiets linje vid mötet som att KPRP ”borde stödja Sihanouk samtidigt som man kritiserar honom och håller fast vid en politisk kamp men inte en militär kamp”.⁸¹

Pol Pots karaktäristik av den vietnamesiska inställningen överensstämmer med den vietnamesiska åsikten att Kambodja, som ett ”reservslagfält” i den indokinesiska konflikten, skulle påverkas starkt av utgången på ”huvudslagfältet”, Sydvietnam.⁸² Vietnameserna ville att khmerpartiet skulle hjälpa till med att besegra den gemensamma fienden på huvudslagfältet och därefter skulle det få hjälp att åstadkomma revolutionära förändringar i Kambodja. Under de kommande fem åren skulle debatten mellan de två partiledningarna föras i stort sett med samma termer.

IV. Kambodja och det amerikanska kriget: 1965 till 1970

Från inledningen av USA:s militära upprustning i Sydvietnam från 1965 fram till kuppen mot Norodom Sihanouk i mars 1970 dominerades den vietnamesiska politiken gentemot Kambodja i allt högre grad av betydelsen av de kommunistiska baserna i Kambodja nära den

⁷⁶ Ibid. Under intervjun med N. Ram sa Thach att efter 1960 var KPRP ”så splittrat att centralkommittén var handlingsförlamad under en viss tid – ett år eller mer”.

⁷⁷ Tal av Pol Pot 28 september 1977 sid H19; Kiernan, ”Origins”, sid 178.

⁷⁸ Se Smith, *Cambodia's Foreign Policy*, sid 190-216; Heder; ”Historical Bases”, sid 56, 58, 61 och 62.

⁷⁹ Intervju med Thach.

⁸⁰ [Svartbok](#), sid 16.

⁸¹ Weiss intervju med Thach.

⁸² Dessa termer användes av Hoang Tung i intervjun som gavs till Cora Weiss.

vietnamesiska gränsen. Det som hade varit ett politiskt, demokratiskt intresse av att Sihanouk skulle förkasta militärt samarbete med USA mot Vietnam förvandlades i början av 1965 snabbt till ett militärt intresse av att få Sihanouks godkännande att vietnameserna fick använda kambodjanskt territorium för att undgå direkt militärt tryck från USA i Sydvietnam. Återigen framhävdes de tre indokinesiska ländernas strategiska enhet av krigets militära realiteter, som det hade varit under kriget mot fransmännen.

Inrikespolitiskt förändrades Kambodja snabbt under krigets fem första år. Sihanouk hade inte längre den obestridda politiska kontrollen. Han kunde inte längre sopa undan vänsteroppositionen samtidigt som han höll den antikommunistiska, proväsliga eliten i schack. Från 1967 började khmerkommunistiska uppror framkalla en akut rädsla i Phnom Penh. Och högern, som med avsky hade sett hur Sihanouk svängde bort från USA till Kina och DRV, började efter 1966 få ett dominerande inflytande i den kambodjanska regeringen. Denna nya polarisering i den kambodjanska politiken hotade de uppgörelser enligt vilka Vietnam ockuperade tillflyktsområdena vid den kambodjanska gränsen.

De vietnamesiska kommunistiska baserna i Kambodja bestod till en början av små läger och förråd och träningsanläggningar, vanligtvis bara på andra sidan gränsen från Sydvietnam.⁸³ Men 1966 och 1967 expanderade de dramatiskt för att kunna rymma ett mycket större antal soldater under mycket längre tid, när amerikanska flyganfall och markoperationer tvingade bort de kommunistiska styrkorna från de traditionella basområdena norr och väster om Saigon in i Kambodja. Dessa kambodjanska fristäder, som till en början endast var mindre bihang till de primära baserna i Sydvietnam, blev allt viktigare fristäder för den vietnamesiska militära insatsen.

Det är ingen tillfällighet att Sihanouk i slutet av maj 1967 krävde att DRV och Sydvietnams nationella befrielsefront [FNL] skulle erkänna Kambodjas gränser. Kravet kom bara några få veckor efter att USA:s största militära operation i kriget, operation Junction City, tvingat det centrala högkvarteret i Sydvietnam – partihögkvarteret i söder – från Krigszon C och in i Kambodja.⁸⁴ Vietnameserna hade omedelbart kontaktat Sihanouk om behovet av att avsevärt utöka gränsbaserna, liksom att omlasta krigsmaterial från den kambodjanska hamnstaden Sihanoukville till dessa baser. Efter omfattande förhandlingar, där kambodjanerna förgäves försökte få vietnameserna att gå med på ett antal principer för gränsdragningen, gjorde vietnameserna uttalanden som helt enkelt gick ut på att man erkände och respekterade Kambodjas existerande gränser.⁸⁵ De bestred honom inte heller offentligt när han hävdade att det vietnamesiska uttalandet betydde att det erkände Kambodjas rätt att ensidigt definiera gränsen.⁸⁶ Både DRV och FNL beviljades sedan för första gången diplomatisk status i Phnom Penh och därefter gav Sihanouk sitt medgivande till utbyggnad av fristäderna och transport av vapen tvärs över Kambodja från Sihanoukville. Vietnameserna lovade att de skulle undvika vägar och tätbefolkade områden och att de skulle dra sig tillbaka efter kriget.⁸⁷

⁸³ Se "Cambodia and the Viet Cong", Directorate of Intelligence, Intelligence Memorandum, 22 december 1965. Offentliggjord av CIA 30 november 1976.

⁸⁴ Donald Kirk, *Wider War: The Struggle for Cambodia, Thailand and Laos* (New York: Praeger, 1971), sid 105.

⁸⁵ Kambodjas premiärminister Son Sann, som ledde förhandlingarna med vietnameserna, bekräftade att Sihanouks krav var kopplat till denna nya utveckling som gjorde Hanoi långt mer beroende av hans samarbete. Han minns att han föreslog fyra principer för att fastställa gränsen:

1) gränsmarkeringar där de finns; 2) fortlöpande administration av en eller annan etnisk grupp; 3) människors ekonomiska behov på båda sidorna av gränsen; och 4) dokument med korrespondens mellan franska myndigheter i Vietnam och Kambodja innan 1954. Vietnameserna hade inställningen att förhandlingar om att fastställa gränsen inte borde föras under krigstid. Intervju med författaren, Washington D.C., 4 december 1981.

⁸⁶ *Far Eastern Economic Review*, 19 augusti 1977 sid 12.

⁸⁷ Se Kirk, *Wider War*, sid 62.

Samtidigt som Kambodjas strategiska betydelse ökade för Vietnam, så ökade också de vietnamesiska försöken att avstyra eventuella försök till väpnad opposition från khmerkommunisternas sida mot regeringen. Efter att den vietnamesiska partiledningen vid 1965 års möten hade misslyckats med att få khmererna att avstå från sin väpnade kamp, ökade vietnameserna sina försök att misskreditera Pol Pots gruppering som "ultravänsterister" och "äventyrare" och distribuerade till och med Lenins "Kommunismens barnsjukdom" till de khmerkadrer som fortfarande efter tio år befann sig i Hanoi.⁸⁸ Under 1966 kom khmerernas ledning, uppenbarligen som en reaktion mot dessa försök från vietnameserna att uppmuntra intern opposition mot dess politiska linje, fram till att vietnameserna var beslutna att ta kontroll över partiet och att det fanns en "grundläggande motsättning" mellan den vietnamesiska och khmerernas revolution.⁸⁹

Beslutet att inleda väpnad kamp som togs av khmerpartiets ledning i mitten av 1967, efter upproret i Battambang i mars, och inledningen av det kommunistiska upproret i februari 1968, tjänade bara till att komplicera Hanois relationer med Sihanouk. Som en reaktion på våldet i Battambang deklarerade Sihanouk, "De som bestämmer över khmerernas Viet Minh är Viet Minh och Viet Cong".⁹⁰ Och när de etniska minoriteterna Brao, Tampuon och Jarai i den glest befolkade provinsen Ratanakiri, som traditionellt föraktades av khmererna, gjorde militärt motstånd mot att en statlig plantage lade beslag på deras land, anklagade Sihanouk offentligt vietnamesiska och laotiska kadrer för att ha anstiftat detta.⁹¹ (Faktum är att Khmer Loeu [Norra Khmer] -befolkningen i Ratanakiri inte hade några kontakter med de vietnamesiska soldaterna, utan med KPRP-kommittén i den nordöstra zonen, under ledning av Pol Pot och Ieng Sary, som båda två hade befunnit sig där sedan 1963.)⁹²

Sihanouk drog slutsatsen att Hanoi inte ville störta hans regim på kort sikt, eftersom han trodde att hans samarbete mot amerikanerna var alltför värdefullt för dem.⁹³ Men hans minnen av den vietnamesiska kontrollen av khmerkommunisterna i början av 1950-talet fick honom att tro att Hanoi kunde förhindra Röda khmererna att strida om man ville det. Han försökte använda sitt inflytande i Hanoi för att få dem att lägga ned det kommunistiska upproret. "Om de regeringsfientliga aktiviteterna avslutades skulle det socialistiska Vietnam och det monarkistiska Kambodja kunna utveckla gynnsamma samarbetsrelationer", deklarerade Sihanouk i april 1968. "Annars kommer Kambodja att försöka uppnå balans genom att kontrollera ett inflytande genom samarbete med den andra".⁹⁴ Efter detta blev vietnameserna ständigt påmind om den kungliga regeringens beslutsamhet att få deras samarbete mot Röda khmerernas uppror under 1968 och 1969, då Phnom Penh hotade att begränsa vietnamesernas tillgång till mat

⁸⁸ *Svartbok*, sid 16.

⁸⁹ *Ibid.* sid 17.

⁹⁰ Tal av Sihanouk 3 april 1967. Citerad i Roger M. Smith, "Cambodia: Between Scylla and Charybdis", *Asian Survey* (januari 1968): 75. Se även Jay Taylor, *China and Southeast Asia* (New York: Praeger, 1975), sid 146-47.

⁹¹ Sihanouk tal, Phnom Penh Domestic Service april 1968. Sihanouk tal Phnom Penh Domestic Service maj 1968. Sihanouk presskonferens Phnom Penh Domestic Service 24 maj 1968.

⁹² *Svartbok*, sid 11-13, hävdar att befolkningen i den nordöstra zonen var "starkt enad under Kampuchéas Kommunistiska Partis ledning", och att de vietnamesiska styrkorna var tvungna att be om "förhandstillstånd" från PRPK innan man upprättade läger i provinsen. En kort biografi över Ieng Sary, publicerad av vietnameserna under hans besök i Hanoi 1974, hävdar att han 1963 "reste till gerillazonen för att leda minoritetsfolkens kamp i nordöstra Kambodja ..." *Nhan Dan* 28 mars 1974. Se även *The Call* 4 september 1978; Ben Kiernan, "Conflict in the Kampuchean Communist Movement", *Journal of Contemporary Asia*, vol 10 nr 12 (1980): 24-25 [sv. övers. [Motsättningar i Kampuchéas kommunistiska rörelse](#), s. 15-16].

⁹³ Efter ett möte med DRV:s ambassadör Nguyen Thuong i mars 1968 deklarerade Sihanouk, "För tillfället anser han inte att det är meningsfullt att besvara Sangkum alltför mycket .... Jag tror tvärtom att han föredrar att Sihanouk håller ut lite längre". Phnom Penh Domestic Service 29 mars 1968.

⁹⁴ Sihanouk-intervju med Mainichi Shimbun i Kampuchéa (Phnom Penh), nr 38 15 maj. Foreign Broadcast Information Service, Asia and Pacific, 11 april 1968.

och stoppa förrådstransporterna från Sihanoukville till gränsen, om inte och fram till dess de gjorde något för att stoppa Röda khmerernas uppror.⁹⁵

Från 1967 och framåt var möjligheten av en amerikansk invasion av de vietnamesiska baserna i Kambodja en viktig fråga för de vietnamesiska strategerna.

Sihanouks högljudda motstånd mot varje USA-invasion av Kambodja bidrog till att avskräcka USA från ett sådant drag, och blev allt viktigare för vietnameserna. Varje förändring av Sihanouks inställning när det gällde samtycke till amerikanska attacker mot fristäderna skulle ha blivit ett kostsamt slag mot de vietnamesiska krigsansträngningarna.

Vietnameserna inte bara motsatte sig khmerpartiets beslut om väpnad kamp, utan använde otvivelaktigt också sitt inflytande inom khmerpartiet till att minska deras effektivitet.⁹⁶ Vietnamesiska partiledare såg det uppenbarligen som ett avsiktligt försök att krossa enhetsfronten mot USA i Indokina och på så sätt sabotera den vietnamesiska krigsstrategin. Nguyen Co Thach påstod i två intervjuer 1978 att de khmerkommunistiska ledarna ”hårda linje” mot Sihanouk från 1967 och framåt syftade till att skilja Sihanouk från Vietnam.⁹⁷ Propaganda-attackerna mot Sihanouk själv, liksom mot högerregeringen Lon Nol, som åtföljde upproret och demonstrationerna i Samulat 1967 som leddes av tre khmerkommunistiska ledare – Khieu Samphan, Hou Youn och Hu Nim – kan ha väckt tanken hos vietnameserna att khmerpartiets ledning avsiktligt försökte provocera Sihanouk att närma sig USA.⁹⁸

1969 hade de vietnamesiska baserna i Kambodja mångdubblats och vuxit till stora komplex. De vietnamesiska enheterna krävde allt större medverkan från den civila befolkningen i ett stort område i gränsprovinserna och det hade blivit omöjligt för vietnameserna att hålla fast vid sitt tidigare löfte att soldater skulle hålla sig borta från khmerbefolkningen. Vad som var speciellt irriterande för många i den kambodjanska regeringen var det faktum att vietnameserna hade en effektiv administrativ kontroll över vissa områden.⁹⁹

Baserna blev en viktig fråga i den kambodjanska politiken just när den proamerikanska högeren började få framträdande platser i regeringen.¹⁰⁰ Från och med 1966 års val till national-

⁹⁵ Ett dokument som 1970 erövrats från partikommittén i en gränsenhet i Kambodja, noterade att ”K[ambodja] använder alltid den hjälp som vi när det gäller utspisning, inkvartering, förflyttning och i synnerhet transporter som hävstång för att pressa oss vad gäller Röda k...” ”Resolution, J-12 partikommitténs ledning under första kvartalet 1970”, i ”The Vietcong's March-April Plans for Expanding Control in Cambodia” (U.S. Mission: Saigon), *Vietnam Documents and Research Notes*, no. 88, januari 1971, Document nr 2, sid 11 (härefter citerat som ”The Viet Cong's March-April Plans”).

⁹⁶ Med syftning på perioden efter 1965 års konfrontation om väpnad kamp mellan de två partierna, har Thach sagt: ”Oppositionen inom deras parti var de som hade samma linje som Vietnams kommunistparti”. Weiss' intervju med Thach. Timothy Carney har föreslagit att det vietnamesiska bildandet 1966 av en speciell partiavdelning, ”P36”, för att assistera PRPK genom att träna kadrer är ett bevis på begränsat vietnamesiskt stöd till upproret som inleddes 1968. Timothy Carney, ”Cambodia: The Unexpected Victory” (Opublicerat uppsats, 1978), sid 9-10. Alla kadrer som tränades av vietnameserna skulle emellertid indoktrineras i vietnamesiska åsikter när det gällde relationerna mellan Kambodja och konflikten med Vietnam, liksom den väpnade kampen. Det är möjligt att khmerkadrerna tränades i att hjälpa PRPK i den händelse att vietnamesiska soldater någonsin måste strida i Kambodja. Uppenbarligen skickades ingen av kadrer som tränades av ”P-36” tillbaka till Kambodja förrän efter kuppen i mars 1970.

⁹⁷ N. Ram intervju med Thach; Weiss' intervju med Thach.

⁹⁸ Om de Sihanouk-fientliga stämningarna som rådde vid de möten som försvarade de tre kommunistiska ledarna, se Kiernan, ”The Smlaut Rebellion and its Aftermath, 1967-1970: The Origin of Cambodia's Liberation Movement”, Monash University, Centre of Southeast Asia Studies, 1975.

⁹⁹ Lon Nol konfronterade den vietnamesiska ambassadören i Phnom Penh med detaljer om vietnamesisk *de facto*-kontroll över stora befolkade områden i maj 1969. Se *Documents on Viet Cong and North Vietnamese Aggression Against Cambodia* (Phnom Penh: Ministry of Information, 1970), sid 12-13.

¹⁰⁰ Se Kirk, *Wider War*, sid 76-84; Smith, ”Cambodia: Between Scylla and Charybdis”, sid 73; Donald Lancaster, ”The Decline of Prince Sihanouk's Regime”, i Joseph J. Zasloff och Allen E. Goodman, red., *Indochina in Conflict: A Political Assessment* (Lexington, Mass.: Lexington Books, 1972), sid 50-53.

församlingen, där Sihanouk inte gav sitt stöd till några kandidater, dominerade högern nationalförsamlingen. Under åren 1966-67 försökte Sihanouk balansera en högerregering med en vänsterorienterad ”motregering” som skulle förmedla en radikal kritik av dess politik. Men upproret i Samalut, där Khieu Samphan, Hon Youn och Hu Nim var inblandade, eliminerade de radikala från den politiska scenen i Phnom Penh. De politiska element som hade varit mest missnöjda med Sihanouks beslut att kapa banden med USA och odla vänskapen med Kina och Nordvietnam dominerade. Den andra Lon Nol-regeringen i augusti 1969, där Sihanouks gamla politiska rival Sirik Matak utsågs till ställföreträdande premiärminister, utgjorde kulmen på denna trend.

Under påtryckningar från högern genomförde Sihanouk en rad åtgärder som visade på hans känslighet för anklagelserna att han samtyckte till den vietnamesiska närvaron. Mellan december 1968 och maj 1969 skapade han ett nytt regionalt militärhögkvarter i Stung Treng (skenbart med syftet att driva bort vietnameserna från de tre frontavsnitten i Ratanakiri), och deklarerade offentligt att det rådde ett ”krigstillstånd” mellan den kambodjanska armén och vietnameserna i provinsen Svay Rieng och beordrade Lon Nol att konfrontera de vietnamesiska ambassadörerna om deras allt mer påträngande närvaro och deras påstådda stöd till Röda khmererna.¹⁰¹

Andra mått och steg som Sihanouk gjorde under 1969 måste ha varit ännu mer irriterande för vietnameserna. Han lät bli att öppet protestera mot USA:s B-52ors bombträder mot fristäderna som inleddes i hemlighet i mars 1969 (även om han offentligt fördömde ”alla bombningar med kambodjansk förevändning”).¹⁰² Och i juni gick han med på att USA:s ambassad i Phnom Penh öppnades på nytt.¹⁰³

Trots det tycks inte Hanoi ha förlorat förtroendet för Sihanouk. Under sitt besök i Hanoi med anledning av Ho Chi Minhs begravning i september 1969, förhandlade Sihanouk med Pham Van Dong om en överenskommelse för att göra omlastningen av förråd till de vietnamesiska styrkorna till en mer vinstgivande affär för den kungliga regeringen och om förnyade löften om ett tillbakadragande av de vietnamesiska trupperna från Kambodja efter kriget.¹⁰⁴ Men ännu viktigare var den vietnamesiska analysen att Sihanouk inte skulle vinna på att vända sig till USA och mot Vietnam eftersom detta både innebar en förlust av självständigheten gentemot USA och ”oöverstigliga svårigheter” för den kungliga regeringen – en uppenbar hänsyftning på den vietnamesiska förmågan att agera militärt mot den kungliga regeringen.¹⁰⁵ Vietnameserna ansåg att ett fortsatt samarbete med Vietnam var den enda strategiska möjligheten för Sihanouk.

I slutet av 1969 betraktade vietnameserna fortfarande Sihanouk som en allierad mot USA. Politiska studiemöten i ett vietnamesiskt förband som ansvarade för det kambodjanska basområdet urskilde tre fraktioner inom den kungliga regeringen: högern som försökte ”tvinga den kambodjanska regeringen att kapa alla relationer”, ultrahögern som var ”fullständigt pro-amerikansk” och den neutrala fraktionen som vill ”stödja oss och bevara Kambodjas självständighet och neutralitet”. Denna ”förvirrade politiska situation”, förklarade mötet, hade orsakat ”många svårigheter i våra diplomatiska relationer med Kambodja från

¹⁰¹ Malcolm Caldwell och Lek Tan, *Cambodia in the Southeast Asian War* (New York: Monthly Review Press), sid 219, 221.

¹⁰² Phnom Penh Radio, 28 mars 1969, citerad i Heder, ”Historical Bases”, sid 118, not 352.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Heder, ”Historical Bases”.

¹⁰⁵ Dagboksanteckningar från en kader i J-12 sektionen (möjligen gränsområdeskontoret), Political Staff Department; Headquarters, South Vietnam Liberation Army, ”The Viet Cong's March-April Plans”, Document No. 1, sid. 4, 6.

centrala till lokala nivåer”. Men den positiva aspekten av situationen var att ”Vi ... har stöd av Sihanouk vilket ökar vår prestige”.¹⁰⁶

Resolutionen från gränsenhetens partikommitté det första kvartalet 1970 sade att relationerna mellan Hanoi och den kungliga regeringen kan förbli densamma eller förbättras, men de kan även försämrats på grund av ”interna motsättningar” inom den kambodjanska regeringen, på grund av ”provokativa handlingar” av USA eller kambodjanska högerelement, eller på grund av ”dålig inställning hos vår personal i gränsområdet”. Men bedömningen avslutades med ”Den allmänna trenden fortsätter vara gynnsam”.¹⁰⁷

När Pol Pot i slutet av 1969 reste till Hanoi för möten på hög nivå med den vietnamesiska ledningen, var khmerpartiets ledning säker på att Lon Nol skulle ta makten i Phnom Penh med stöd från USA.¹⁰⁸ Detta skulle innebära en gynnsam utveckling för den kambodjanska revolutionen, hävdar Pol Pot, eftersom Sihanouk då skulle förena sig med kommunisterna mot extremhögern och USA. Med denna argumentation ville han visa att Vietnam borde börja planera för denna eventualitet genom att stödja khmerpartiets väpnade kamp.

Men som vi sett var inte vietnameserna beredda att gå med på att Sihanouk skulle störtas. Och så länge Sihanouk hade makten skapade khmerkommunisternas väpnade kamp enbart problem för Hanoi i deras relationer med Sihanouk. Dessutom trodde vietnameserna att den kambodjanska motståndsrörelsens framgångar mot USA skulle bero mer på Sihanouks popularitet och de vietnamesiska styrkornas intervention än på det som Hanoi ansåg vara en liten och ineffektiv khmerkommunistisk organisation.¹⁰⁹

Slutligen, tanken på att den ”ultravänsteristiska” fraktionen i khmerpartiet skulle stärkas genom att utkämpa ett utdraget gerillakrig med vietnamesisk hjälp, kunde inte ha tilltalat Hanoi. Om Kambodja verkligen blev ett slagfält i framtiden hoppades vietnameserna att deras egen militära intervention skulle utgöra tungan på vågen i khmerpartiet mot en mer ortodox kommunistisk ledning.¹¹⁰

Trots hotet om en högerkupp och amerikansk militär invasion i Kambodja trodde vietnameserna därför att deras egna såväl kortfristiga som långsiktiga intressen skulle tjänas bäst av ett slut på khmerkommunisternas väpnade kamp. Le Duan krävde återigen att khmerpartiet skulle överge den väpnade kampen, ligga lågt och vänta på att vietnameserna skulle vinna kriget i Sydvietnam.¹¹¹

Kuppen mot Sihanouk i mars 1970 och indikationerna på att Lon Nol samarbetade med Sydvietnam och USA för att slänga ut de vietnamesiska kommunistiska styrkorna från deras baser utgjorde den viktigaste vändpunkten i den vietnamesiska politiken gentemot Kambodja

¹⁰⁶ Ibid., sid 2, 6.

¹⁰⁷ ”Resolution, J-12 Party Committee's Leadership ...”, sid 10.

¹⁰⁸ *Svartbok*, sid 19.

¹⁰⁹ Vid tidpunkten då Sihanouk störtades beräknades PRPK:s militära organisation bestå av mellan 5 000 och 10 000 man, fördelade på elva eller tolv basområden i olika regioner. (Se Heder, ”Historical Bases”, sid 77.) Men vietnameserna, som politiskt hade stor andel i misslyckandet av den väpnade kampen, avfärdade dess militära utsikter mot Sihanouks regim 1969. I en intervju 1978 betecknade Thach Röda khmerernas väpnade kamp 1967-1970 som ”ett stort bakslag” och hävdade att khmerpartiet 1969 hade tvingats avbryta den väpnade kampen ”förutom i djungeln”. (Weiss' intervju med Thach.)

¹¹⁰ Sålunda erinrar sig Thach att Pol Pot, omedelbart efter kuppen, ”bad de vietnamesiska soldaterna att dra sig tillbaka och att bara kvarlämna vapen och rådgivare, eftersom de visste att oppositionen inom khmerernas kommunistparti samarbetade med Vietnam. Om det kom vietnamesiska soldater till kambodjansk jord skulle det stärka oppositionen mot Pol Pot”. (Weiss' intervju med Thach.)

¹¹¹ Att denna idé inte enbart är Pol Pot-propaganda, utan hade diskuterats av vissa khmerkommunisterna innan kuppen i mars 1970, visas i det interna dokumentet ”The Last Joint Plan”, där den anonyma författaren påstår att vietnamesiska ”agenter” i partiet hävdade ”att den vietnamesiska armén var stor och stark och att vi borde vänta tills den vietnamesiska armén stred för oss och att vi inte kunde strida eftersom vi inte hade någoting”, sid 5.

sedan 1956. Vietnamesiska parti- och regeringsanalyser, både publicerade och opublicerade, betraktade kuppen som ett strategiskt drag av USA för att genomföra sin vietnamiseringsplan genom att slå till mot de vietnamesiska baserna och transportvägarna i Kambodja.¹¹² Inom några dagar hade den vietnamesiska ledningen antagit en ny analys och strategisk linje för Kambodja som innefattade mycket av den linje som Pol Pot drivit under mötena slutet av 1969. Den nya bedömningen av situationen efter kuppen i Kambodja var att den medförde ”gynnsamma möjligheter”, speciellt som den förde över Sihanouk och hans anhängare till revolutionens sida.¹¹³ Vietnameserna ansåg att enhetsfronten med Sihanouk skapade grundvalen till en revolutionär regering i Kambodja. I detta sammanhang ingick det i Hanois strategi att ge ”maximal assistans” till khmerkommunisterna för att ”föra upp den kambodjanska revolutionen till nästa högre stadium”.¹¹⁴

Men den nya vietnamesiska strategin i Kambodja skilde sig avsevärt från den som Pol Pot hade skissat. Den fordrade att de vietnamesiska trupperna skulle spela en stor roll i att upprätta lokala revolutionära politiska och militära organ i de utvidgade områden som vietnameserna kontrollerade, såväl som i stridsoperationer mot Lon Nols armé. Faktum är att vietnameserna tycks ha sett bildandet av en ”kambodjansk befrielsearmé” som primärt en vietnamesisk uppgift snarare än en uppgift för khmerpartiet.¹¹⁵ Och Hanoi var benäget att ge Sihanouks anhängare en långt viktigare roll i enhetsfronten än khmerpartiets ledning önskade.¹¹⁶ Denna vietnamesiska strategi speglade otvivelaktigt både en brist på förtroende för att khmerkommunisterna skulle kunna organisera en verklig egen armé och en önskan att stärka de element inom partiet som var mer sympatiskt inställda till vietnamesiska ståndpunkter än Pol Pots grupp.

Det vietnamesiska åtagandet för den kambodjanska revolutionära rörelsen betingades av de militärpolitiska kraven för kampen i Sydvietnam. Detta innebar att utplaceringen av vietnamesisk trupp i Kambodja, liksom den vietnamesiska politisk-diplomatiska strategin för Kambodja, skulle avgöras i Hanoi med ett öga på slagfältet i Sydvietnam och konferensbordet i Paris.

Efter mars 1970 skulle vietnameserna fortsätta underordna den kambodjanska revolutionens intressen under den vietnamesiska revolutionens intressen, precis som de gjort tidigare. Vietnameserna ansåg att en sådan underordning var helt berättigad med utgångspunkt från det indokinesiska krigets objektiva realiteter. Men denna vietnamesiska inställning, som redan hade provocerat fram bitterhet och misstänksamhet bland khmerkommunistiska ledare långt innan det fem år långa kambodjanska kriget, innebar även att ett Kambodja styrt av samma khmerkommunistiska ledare skulle vara fientligt inställt mot Vietnam.

Slutsats

Indokinesisk enhet har varit ett ständigt tema i den vietnamesiska kommunistiska politiken gentemot Kambodja. Men de vietnamesiska kommunisternas syn på den indokinesiska enheten har inte varit oförändrad över tiden. Kominterntidens vision om de tre indokinesiska ländernas proletariat som samfällt stiger fram via en nationell frigörelse, till en federation av bolsjevikiskt ledda stater, vilken utgjorde den ideologiska grundvalen till hela tanken om en

¹¹² Handskrivna anteckningar av en medlem i NVA/VC säkerhetsenhet stationerad i Kambodja, mars-april 1970. Dokument nr 9, ”The Vietcong's March-April Plans”, sid 63; *Nhan Dan*, 24 mars 1970; tal av Pham Van Dong till prins Sihanouk i Hanoi, Hanoi Domestic Service, 28 maj 1970.

¹¹³ Osignerad rapport från 19 april 1970 Base Area Meeting, Document No. 8, ”The Vietcong's March-April Plans”, sid 57. Detta dokument hänför sig till ”Directive 06”, mottaget från COSVN någon tid före 1 april 1970 som presenterade den ursprungliga bedömningen och strategins allmänna inriktning efter kuppen 8 mars. *Ibid.*, sid 56-57.

¹¹⁴ *Ibid.*, sid 58.

¹¹⁵ *Ibid.*, sid 66.

¹¹⁶ Ben Kiernan, [Motsättningar i Kampuchéas kommunistiska rörelse](#), s. 24.

indokinesisk federation slog aldrig riktigt rot i det vietnamesiska partiet. Det var erfarenheterna från motståndskriget mot Frankrike, där de tre länderna i Indokina utgjorde ett enda strategiskt slagfält, som gav den indokinesiska enheten verklig mening i den vietnamesiska politiken.

Den vietnamesiska inställningen till en kommunistisk revolution i Kambodja var från början tvetydig. Det var först mitt under två motståndskrig, när allt annat måste underordnas deras egen kamp mot större makter (1949-50 och 1970) som vietnameserna gjorde ett allvarligt försök att organisera en kambodjansk revolutionär rörelse. Den förändrade politiken grundades på militärstrategiska överväganden snarare än en ny entusiasm för revolution i Kambodja. Och när det första Indokina-kriget avslutades, upphörde vietnameserna åter att stödja den kambodjanska kommunismen, avsvor sig allt ansvar för den samtidigt som de försökte försäkra sig om att den inte agerade mot vietnamesiska intressen.

Denna kombination av det strategiska behovet i krigstid av en kambodjansk kommunistisk rörelse som allierad mot en imperialistisk fiende och en bristande entusiasm för en kommunistisk revolution i Kambodja, fick vietnameserna att definiera de kambodjanska kommunisternas ansvar som främst att tjäna den indokinesiska (m.a.o. vietnamesiska) kampen. I ett tal 1951 kan Truong Chinh oavsiktligt ha avslöjat den dominerande tendensen i den vietnamesiska politiken gentemot Kambodja, när han identifierade den främsta ideologiska avvikelsen bland vietnamesiska partikadrer vis-à-vis Kambodja och Laos som längtan att ”utnyttja de kambodjanska och laotiska revolutionerna för att tjäna den vietnamesiska revolutionen” och att endast ”bekymra sig om den vietnamesiska revolutionen och inte bry sig om att hjälpa de kambodjanska och laotiska revolutionerna”.¹¹⁷

Under vietnamesernas femtonåriga relation med Sihanouk genomgick förbindelserna med Kambodja en grundläggande förändring. För första gången upptäckte vietnamesiska ledare att en konservativ regim kunde utgöra ett bättre bålverk mot västimperialismen än en kommunistisk rörelse. I själva verket är det inte en överdrift att säga att dessa femton år av samarbete omdefinierade konceptet med indokinesisk ”solidaritet” så att det inte längre betydde enhet bland kommunistiska kamrater. Sålunda återopades de indokinesiska folkens ”militanta solidaritet” mot imperialismen av Hanoi i maj 1968, precis då vietnameserna befann sig på höjden av sitt gräl med de kambodjanska kommunisterna.¹¹⁸

Man kan spekulera om hur de vietnamesiska–kambodjanska relationerna skulle ha kunnat utvecklas om Vietnamkriget hade avslutats med Sihanouk fortfarande vid makten och khmerpartiet endast som en maoistisk upprorsgrupp. Det skulle i hög grad ha berott på Sihanouks relationer till USA och Kina, när dessa två makter var på väg mot ett närmande. Om Sihanouk hade fortsatt sin krigstidspolitik med att tillmötesgå Vietnam och fortsatt att hålla sitt land utanför Kinas och USA:s famntag, finns det ingen orsak att tro att den vietnamesiska politiken skulle ha försökt underminera hans regim. Om Sihanouk å andra sidan hade valt att lita till kombinationen Kina-USA som en motvikt till Vietnam är det troligt att vietnameserna skulle ha stött de ortodoxa elementen inom khmerernas kommunistparti som ett möjligt alternativ till Sihanouk och Pol Pot.

Nyckeln till att förstå den vietnamesiska politiken gentemot Kambodja är inte en fix och färdig bild av det slutgiltiga förhållandet mellan Vietnam och Kambodja, utan en ständigt föränderlig kalkyl som innefattar både hot och möjligheter. Ty samtidigt som den vietnamesiska

¹¹⁷ Truong Chinh, ”Ban Ve Cach Mang Viet-Nam” [Diskussion om den vietnamesiska revolutionen], *Cach Mang Dan Toc Dan Chu Nhan Dan Viet-Nam, Tac Pham Chon Loc* [Det vietnamesiska folkets nationaldemokratiska revolution, Valda verk] (Hanoi: Su That, 1976), vol. I, sid 163.

¹¹⁸ VNA 14 maj 1968.

kommunistledningen aldrig har varit en passiv aktör i de indokinesiska konflikterna har den alltid fattat beslut om Kambodja inom ramen för sin kamp mot mäktigare yttre fiender.

Översättning: *P O Eklund*

Lästips – mer om Vietnam och Kambodja/Kampuchea

Ben Kiernan: [Förord till "Hur Pol Pot kom till makten"](#) och [Hur Pol Pot kom till makten Pol Pot-regimen](#) och [Pol Pot-regimen – slutet](#),

Philip Short: [Stalins mikrober](#) (ur Pol Pot-biografi)

Maud Sundqvist: [Vietnam – Kampuchea](#)

[Konflikten mellan Kampuchea/Kina och Vietnam](#). Artiklar ur tidskriften *Kommentar* 1977-81.

[De socialistiska kriget](#). En antologi med svenska debattartiklar om konflikten i Sydostasien 1979.